

Brocki, Zygmunt

Konferencja poświęcona muzealnictwu morskiemu w Polsce

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 11/1-2, 185-187

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ankiet, odpowiadającego specyfice województwa. Oczywiście, muszą być przy tym uwzględnione istniejące już materiały rejestracyjne, zgromadzone w urzędach konserwatorskich, instytucjach naukowych i stowarzyszeniach.

Rozpoczęcie planowanej akcji przewidziano na wiosnę 1966 r., przy czym rozesłanie ankiet będzie poprzedzone odpowiednią propagandą prasową.

Jerzy Jasiuk

JUBILEUSZ MUZEUM TECHNIKI

22 lipca 1955 r. w bocznym skrzydle oddanego w przeddzień do użytku Pałacu Kultury i Nauki została otwarta wielka wystawa pod nazwą *Postęp techniczny w służbie człowieka*. Wystawa ta, urządzona przez Naczelną Organizację Techniczną, stała się zaczątkiem Muzeum Techniki, dzięki czemu działalność warszawskiego muzealnictwa technicznego zyskała kontynuatora po przerwie spowodowanej zniszczeniami wojennymi.

Formalne przekształcenie wystawy w Muzeum Techniki nastąpiło wprawdzie w początkach 1957 r., jednak, biorąc pod uwagę nieprzerwany okres działalności, przyjęto rok 1965 jako datę dziesięciolecia instytucji. Jubileusz ten został włączony do programu Roku Muzeów i Ochrony Zabytków Techniki.

Uroczystość jubileuszowa odbyła się 20 grudnia 1965 r. Stanowiło ją spotkanie pracowników muzeum z przedstawicielami Zarządu NOT i członkami Rady Naukowej. W czasie spotkania pracownicy posiadający najdłuższy staż otrzymali dyplomy pamiątkowe (w ich liczbie 10 osób, które podjęły pracę w 1955 r.). Grupy pracowników muzeum zostały też przyznane specjalne dyplomy od Zarządu Pałacu Kultury i Nauki.

Spotkanie urządzono w sali, w której została zorganizowana z tej okazji mała wystawa obrazująca kierunki działalności oraz dziesięcioletni dorobek Muzeum Techniki.

J. J.

KONFERENCJA POŚWIĘCONA MUZEALNICTWU MORSKIEMU W POLSCE

Muzealnictwo morskie w Polsce jest zjawiskiem stosunkowo młodym. Za pierwsze nasze muzeum morskie uznać należy istniejące w latach 1924—1939 prywatne Muzeum Morskie Stanisława hr. Ledóchowskiego w Warszawie (przy ul. Przemysłowej 32). Zaraz po wojnie Instytut Bałtycki zorganizował Muzeum Morskie w Szczecinie, włączone w 1950 r. do Muzeum Pomorza Zachodniego. W trzy lata później otwarto w Gdyni Muzeum Marynarki Wojennej, a w 1962 r. Muzeum Morskie w Gdańsku (pierwsza komórka organizacyjna tego muzeum, wystawa *Rozwój budowy statków*, powstała w 1959 r. pod egidą Muzeum Techniki w Warszawie)¹. Wreszcie w 1963 r. zorganizowano w Rozewiu Muzeum Łątnictwa, stanowiące filię Muzeum Morskiego w Gdańsku².

24—25 listopada 1965 r. odbyła się w Gdańsku konferencja poświęcona problematyce muzealnictwa morskiego w Polsce; pierwsza tego rodzaju impreza w naszym kraju. Organizatorami jej byli: Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków Mini-

¹ Por. w „Kwartalniku”, w dziale *Kronika*, informacje: w nrze 1/1960, s. 154 i w nrze 3/1963, s. 468.

² Por. informację w „Kwartalniku”, nr 2/1964, s. 339.

sterstwa Kultury i Sztuki, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku i Muzeum Morskie w Gdańsku.

W pierwszym dniu obrad, w gdańskim Ratuszu Staromiejskim ogłoszono dwa referaty i trzy komunikaty. Stanisław Szymborski, profesor Politechniki Gdańskiej i kierownik Stacji Morskiej Zakładu Geofizyki PAN, przedstawił referat *Rola muzealnictwa w całokształcie badań morskich*, a dr Przemysław Smolarek, dyrektor Muzeum Morskiego w Gdańsku — referat *Zarys historyczny, stan współczesny i perspektywy rozwojowe muzealnictwa morskiego w Polsce*. Referat dra Smolarka przedstawił najpierw, jak się tworzyły muzea morskie na świecie (początki tego muzealnictwa przypadają na XVII w.), następnie omówił wszystkie muzea i wystawy morskie w Polsce (wystawy częściowo morskie mieliśmy już w XIX w.), a wreszcie nakreślił perspektywy muzealnictwa morskiego w Polsce i w związku z tym wysunął szereg postulatów.

Komunikat kindra ppor. mgra Czesława Krzynówki przedstawił Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni i jego oddział: Okręt-Muzeum „Burza”, komunikat mgra Janusza Przewoźnego (wygłoszony przez kustosa Muzeum w Darłowie, Fiodorowa) — założenia programowe projektowanego Muzeum Rybołówstwa Morskiego w Darłowie, komunikat dra Wiktora Fenrycha — Dział Morski Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie.

Po południu w Muzeum Morskim otwarta została wystawa *Splaw wiślany w dawnych wiekach*.

Drugiego dnia, po zwiedzeniu Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, w sali tej stoczni ogłoszono następne referaty i komunikaty³. Mgr Bolesław Polkowski, sekretarz Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Morskiego w Gdańsku, mówił na temat *Rozwój współczesnej gospodarki morskiej a działalność muzeów morskich*, a doc. Witold Urbanowicz, wicedyrektor Instytutu Morskiego, przedstawił referat *Przemysł okrętowy jako przedmiot prac naukowych i wystawienniczych muzeów morskich*. W referacie tym doc. Urbanowicz poruszył też sprawę nieobecności historii techniki morskiej jako przedmiotu nauczania w politechnikach nadmorskich.

W pierwszym komunikacie tego dnia mgr Tomasz Czayka przedstawił koncepcję Gabinetu Historycznego i Muzeum Zakładowego Stoczni im. Komuny Paryskiej⁴. Mgr Stanisław Kujawa przedstawił koncepcję tworzącego się w Gdyni Muzeum Oceanograficznego (w ramach Morskiego Instytutu Rybackiego). Będzie to jedyne nasze muzeum morskie mające specjalny, dla celów muzealnych zbudowany gmach (roboty budowlane są już zakończone).

Dyskusję nad referatami i komunikatami oraz zamknięcie obrad przeprowadzono tegoż dnia wieczorem w Klubie Morskim w Gdyni.

W dyskusji zabrało głos ok. 20 osób. M. in. poruszono sprawę powołania rady koordynacyjnej dla spraw muzealnictwa morskiego (przeciwstawiono się natomiast koncepcji scalenia poszczególnych placówek w jedno muzeum morskie), zagadnienie: stoczniowe muzeum przyzakładowe a także gabinet historyczny, potrzebę specjalistycznego pisma muzealnictwa morskiego⁵, celowość zorganizowania dla mu-

³ Jeden z tych referatów miał być ogłoszony na statku, którym uczestnicy konferencji mieli przejechać z Gdańska do Gdyni. Stan morza i fatalne warunki atmosferyczne uniemożliwiły jednak małemu statkowi turystycznemu wyjście z portu.

⁴ Por. informację w „Kwartalniku”, nr 2/1964, s. 338.

⁵ Dodać warto, że w latach 1937—1939 ukazywał się nieperiodycznie „Biuletyn Biura Propagandy i Informacji i Muzeum Morskiego Stanisława hr. Ledóchowskiego”, w którym zawarta była m. in. problematyka muzealnictwa. Po wojnie miesięcznik „Materiały z Zakresu Historii Techniki, Gospodarki i Terminologii Morskiej”, wychodzący w latach 1955—1957, niemal w każdym numerze zawierał no-

zeologów „ładowych” kursu wiedzy o morzu. Mgr Stanisław Ludwig m. in. zwrócił uwagę, aby tematyki muzeów morskich sztucznie nie rozszerzać zbiorami, które w istocie morskimi nie są (jak afrykanistyczne zbiory etnograficzne). Prof. Eugeniusz Olszewski proponował, aby na Politechnice Gdańskiej i Szczecińskiej wprowadzić przedmiot: historia techniki morskiej, na razie jako fakultatywny.

Konferencja skupiła ok. 150 osób, przedstawicielei niemal wszystkich muzeów polskich, pracowników nauki (różnych specjalności) niektórych uniwersytetów, politechnik, wyższych szkół ekonomicznych i instytutów naukowo-badawczych, wreszcie technicznych i gospodarczych pracowników morza.

Pracowników muzeów „ładowych” konferencja zorientowała ogólnie w problemach gospodarki i techniki morskiej i na tym tle zapoznała z problematyką muzealnictwa morskiego. Konferencja stworzyła korzystną atmosferę dla dalszego rozwoju muzealnictwa morskiego i współpracy muzeów z głębi Polski z muzeami morskimi (np. kilka muzeów, w tym Muzeum Narodowe w Krakowie i Poznaniu, zadeklarowało Muzeum Morskiemu w Gdańsku przekazanie pewnych partii zbiorów o tematyce morskiej). Konferencja podsumowała wreszcie dotychczasowe osiągnięcia polskiego muzealnictwa morskiego i nakreśliła mu drogi rozwojowe, szczególnie, jeśli idzie o współpracę poszczególnych morskich placówek muzealnych, pracujących dotychczas w odosobnieniu.

Wystawa otwarta w Muzeum Morskim w Gdańsku w czasie konferencji posiada dużą wartość naukową. Badacze historii transportu, historycy stosunków gospodarczych, historycy zajmujący się dziejami basenu Bałtyku podkreślali, że zgromadzone na tej wystawie eksponaty, głównie realia techniczne (np. modele statków⁶, przyrządy miernicze itd.), pozwoliły tym, którzy mieli dotychczas do czynienia tylko z dokumentami pisanymi, na nowe spojrzenie na znane im zagadnienia.

Zygmunt Brocki

CYKL ODCZYTÓW O DZIEJACH BUDOWNICTWA OKRĘTOWEGO

Gdańskie Towarzystwo Naukowe i Pracownia Gdańska Zakładu Historii Pomorza PAN zorganizowały w 1965 r. cykl popularnonaukowych odczytów z zakresu historii budownictwa okrętowego. Cztery z nich odbyły się w listopadzie i grudniu 1965 r.: dra Z. Binerowskiego poświęcony był gdańskiemu budownictwu okrętowemu w epoce feudalnej, dra S. Gierszewskiego — elbląskiemu w tejsze epoce, dra C. Wojewódki — gdańskiemu od lat trzydziestych XIX w. do 1945 r. i gdyńskiemu w okresie międzywojennym, dra G. Kurkiewicza — w Polsce Ludowej. Następny odczyt, dra P. Smolarka o najstarszym szkutnictwie gdańskim odbył się w styczniu 1966 r.

Z. Br.

tatki o historycznomorskich muzeach w różnych krajach; stosunkowo sporo miejsca muzealnictwu morskiemu poświęcał też „Biuletyn Nautologiczny” (por. w nrze 3/1962 „Kwartalnika” *Przegląd publikacji... w zakresie historii techniki morskiej*, a szczególnie s. 344 i s. 346), lecz były to tylko publikacje informacyjne, a nie artykuły problemowe i naukowe. Nie będzie w zasadzie na nie miejsca także w wydawnictwie nieperiodycznym „Zapiski Muzeum Morskiego w Gdańsku”, o którego wydawanie wystąpiono do Ministerstwa Kultury i Sztuki (na razie Muzeum Morskie uzyskało zgodę na wydanie jednorazowego numeru planowanego czasopisma).

⁶ Eksponowane w Muzeum Morskim modele statków rzecznych pływających dawniej do portu gdańskiego są pierwszymi tego rodzaju dziełami naszego modelarstwa muzealnego, wykonanymi ściśle na podstawie zachowanej dokumentacji technicznej (rysunki i opis techniczny) pochodzącej z XVIII w.